

תוכן עניינים

3	מבוא
4	פרק 1 : אפליית נשים בשוק העבודה
4	1.1. חוקים וזכויות
5	2.1. קבלה לעבודה
6	3.1. קידום בעבודה
6	4.1. פערי שכר בין נשים וגברים
8	סיכום פרק 1
8	פרק 2 : עוני בקרב אימהות חד הוריות
13	פרק 3 : מערכת הביטחון הסוציאלי
16	1.3. תכניות שילוב הורים יחידים בשוק העבודה
19	2.3. מערכת המשפט ואימהות חד הוריות
21	סיכום פרק 3
22	דיון ומסקנות
24	סיכום
25	ביבליוגרפיה

מבוא

במדינת ישראל חיות אימהות רבות אשר מוגדרות אימהות חד הוריות מאחר והן מגדלות את ילדיהן לבדן ללא מעורבות נוספת של הורה מטפל בחיי ילדיהן. לעיתים הדבר מתרחש גם ללא עזרה כלכלית מצדו של ההורה השני ולפעמים ניתן סכום כסף מסוים לטיפול בילדים. אחת הסיבות להימצאות של נשים רבות יותר מבעבר אשר מגדלות את ילדיהן לבדן, היא ירידת מעמדו של מוסד הנישואין המסורתי, אשר נשען על הגבר כמפרנס עיקרי, ועלייתם של מודלים חלופיים לניהול הבית המשפחתי.

עבודה זו תנסה לעמוד על השאלה כיצד מערכת הביטחון הסוציאלי משפיעה, לחיוב או לשלילה על מצבן הכלכלי של אימהות חד הוריות במדינת ישראל. מערכת הביטחון הסוציאלי יכולה לעזור לנשים במדינה להיות מסוגלות להתקיים בכבוד מבחינה כלכלית ויכולה גם לקבע את מעמדן העני על ידי כך שהיא נותנת להן השלמות הכנסה אך לא מצליחה להביא לאותן אימהות חד הוריות לשפר את מצבן הכלכלי בעצמן ולהיות מסוגלות לדאוג לעצמן. השאלה אם כן היא כיצד אותה מערכת ביטחון סוציאלי, והכוונה היא לביטוח הלאומי, מסוגלת לדאוג לאימהות החד הוריות. זאת במובן הכללי של טובתן לטווח הארוך על מנת להוציא את אותן משפחות חד הוריות ממעגל העוני ולשנות את מצבן הכללי בחברה בו הן נחשבות לגורמים מוחלשים אשר לא מסוגלים לנהל את עתידם וגורלם.

על מנת לענות על שאלת העבודה, ראשית העבודה תנתח את מצבן של הנשים באופן כללי ונשים חד הוריות בפרט בנוגע לתנאי העבודה שלהן. זאת מבחינה של יכולת ההשתכרות, השתלבות בעבודה, קידום ופערי שכר בין נשים וגברים ועם דגש על אימהות חד הוריות. בהקשר של אימהות חד הוריות היא תברר האם מעמדן החברתי בתור אימהות חד הוריות מכשיל את הסיכוי שלהן לשפר את מעמדן התעסוקתי או לא. בפרק הבא היא תבחן את שיעור העוני בקרב נשים חד הוריות ותנסה לעמוד על הסיבות שגורמות לאותן הנשים להיכנס למעגל העוני ולא להיות מסוגלת לצאת ממנו. בפרק האחרון היא תנתח את הפעולות של מערכת הביטחון הסוציאלי בישראל בנוגע לתכניות שהוא מפעיל, או מנסה להפעיל, בהקשר של שיפור מעמדן של הנשים החד הוריות ושיפור היכולת שלהן להיות מסוגלות להיות עצמאיות מבחינה כלכלית. לבסוף היא תנסה למקד את עיקרי הממצאים בדיון שאערוך בנושאי העובדה ואסכם את העבודה.

חשיבות העבודה היא ביותר מאשר רק להבין את מעמדן של האימהות החד הוריות. מעמדן של הנשים החד הוריות הוא למעשה תמונת מראה לתפקוד הכללי ולמצבן הכללי של הנשים בחברה. היחס של המדינה והחברה לנשים יבוא לפי היחס של המדינה והחברה לאותן נשים חד הוריות.

פרק 1: אפליית נשים בשוק העבודה

מדינת ישראל היא מדינה אשר מנהלת כלכלת שוק תחרותי קפיטליסטי שעיקרו הוא הערך הרווחי שמתנה את מערכת היחסים בכלכלה. למרות זאת ממצאים מראים כי נשים נתונות לאפליה בשוק העבודה. בעת קבלת נשים לעבודה דעות קדומות עדיין משפיעות על קבלת ההחלטות בעת הקבלה לעבודה, קידומן ומתן המשכורת להן אם כי יש לציין כי חלק מנחיתות הנשים בשוק העבודה נובעות מנורמות חברתיות קדומות אשר עדיין קיימות בחברה המודרנית במדינות רבות (הנדלס, 2010).

כיום הנטל הכלכלי מוטל על שני ההורים יחדיו ולא על הורה יחיד מפרנס. למרות זאת לא ניתן לומר כי המצב בשוק מותאם דיו לחלוקה כזו של התא המשפחתי והדבר מעמיד את אוכלוסיית הנשים בעמדת נחיתות מסוימת אל מול האוכלוסייה הגברית. במצב כזה גם אם קיים שוויון פורמלי, וכותבת שורות אלה מבינה את חשיבות החקיקה הפורמלית בנושא זה, אם בכך כדי להבטיח כי אכן המצב הפורמלי בא לידי ביטוי במציאות בשטח באותו אופן או אפילו באופן שמזכיר את המצב הפורמלי (הנדלס, 2010).

אי השוויון בין המינים בא לידי ביטוי בכמה מקומות שונים בשוק העבודה, שיעור ההשתתפות, התמחות מקצועית, שכר, תנאים והיבטים נוספים. לפני כעשור היו בישראל 1.3 מיליון גברים עובדים לעומת 1.1 מיליון נשים עובדות, מספר הנשים בשוק העבודה צמח בצורה משמעותית מאז שנות השמונים אולם עדיין שומר על נחיתות מסוימת אל מול אחוז הגברים במשק העבודה. אם נבחן את המצב במשק הישראלי אל מול המצב בשאר מדינות ה-OECD נראה כי הנשים בישראל סובלות מנחיתות רבה לעומת המציאות במדינות הללו (טביביאן-מזרחי, 2005). החברה הישראלית עברה תמורות משמעותיות במהלך קיומה. מחברה סוציאליסטית שמרנית ופטריארכלית, אשר מקום האישה בה הינו מוגדר ובעל ניידות נמוכה מאוד, היא עברה לחברה שיוויונית יותר, בה נשים יכולות לפתח קריירה מקצועית ולהיות גורם נוסף בחברה, מלבד תפקידן כאימהות. תמורה זו, אשר החלה להיות מורגשת בצורה בולטת בשנות השמונים, ממשיכה להתרחש גם בימינו ובצורה הולכת וגוברת. למרות זאת שוק התעסוקה לא ערך את ההתאמות המתאימות על מנת להתאים מבנה שוק העבודה כך שיוכל לקבל אליו את אותם נשים בצורה טובה(מקור).

להלן נראה את הדרכים בהם שוק העבודה מתקשה לקבל אליו את הנשים העובדות, או את הנשים אשר מעוניינות לעבוד ולפתח קריירה בתור גורמים פרודוקטיביים בשוק בעבודה, ואת הסיבות שקושי זה נוצר בקרב נשים בשוק העבודה הישראלי.